

Delavsko-kmetijski list.

Izhaja vsak četrtek. — Naročnina: mesečno 6 Din, četrletno 15 Din.
Uredništvo in Upravništvo: V Ljubljani, Delavski dom, Marxov trg 2/II.

Leto II.

LJUBLJANA, 21. maja 1925.

Stev. 20.

Na ceste pojdemo stanovat.

15. maja je PP večina beogradskega parlamenta sprejela nov stanovanjski zakon s 154 proti 72 glasovom. Zakon je stopil v veljavo z istim dnem. — Tako se glasijo na kratko poročila meščanskih časopisov.

Kaj nam prinaša ta novi stanovanjski zakon?

Da bo lahko hišni posestnik postavil najemnika na cesto:

a) Ako je potrebno stanovanje lastniku ali njegovim oženjenim sinovom ali omoženim hčeram.

b) Ako je lastniku z ozirom na število in porast članov njegove rodbine potrebno razširjenje stanovanja, ki ga že ima v svoji hiši.

c) Ako najemnik ne plača dolžne najemnine za dva meseca.

d) Ako izrablja najemnik najemni predmet zoper njegov namen ali ako ga namenoma kvari ali ga kvari iz ponovne velike nemarnosti pri uporabi ali na očitno škodo lastnikov.

e) Ako najemnik ali njegovi sostanovalci ali podnajemnik žive v stanovanju na nemoralen ali pohujšljiv način, ali dopuščajo da to delajo drugi ali s svojim obnašanjem v stanovanju ali v hiši otežujejo stanovanje lastniku ali drugim najemnikom v isti zgradbi.

f) Ako najemnik ali njegovi odrasli otroci žalijo na čast ali poškodujejo na telesu lastnika ali njegove otroke, če ni lastnik sam dal povod za to.

V primerih pod a) b) c) je rok za izselitev mesec dni, pod d) e) in f) 15 dni računajoč od dne, ko je postala odločba o umestnosti odpovedi izvršna.

V slučajih a) b) c) se ne more izvršiti izselitev najemnika, dokler se mu ne dodeli drugo stanovanje, ali najdalje za 6 mesecev od dneva, ko je odločba postala izvršna.

Ako je kupljena hiša po 1. novembru 1918, se rok za izselitev po točki a) in c) najemnikov iz čl. 12 odreja na 3 mesece, računajoč od dneva priobčitve odločbe stan. sodišča I. stopnje. Odpoved stanovanju po točkah a) in c) se izvrši prvenstveno ekonomsko močnejšemu najemniku, v primeru, da ima lastnik več stanovanj oddanih v najem v isti ali drugi hiši.

Tako predpisuje 10. člen stanovanjskega zakona. Vsakdo lahko razume, kako bodo hišni posestniki lahko zlorabljali poedine točke. Za to bodo imeli tem več poguma, ker vedo, da je pri nas delavski razred faktično izven zakona. Kdor bo žalil gospodarja ali njegove otroke (in to si bo gospodar hitro izmislil), lahko odpove stanovanje v roku 15 dni! Najemniki postanejo odvisni od samovolje hišnih posestnikov.

Najemnina.

Pri nas, kjer smo prej plačevali v kronah, se računa sedaj v dinarjih in za stanovanje do 4 sob se plača šestkrat več. Kdor je torej l. 1914 plačeval n. pr. 50 K, bo plačal od sedaj 300 Din. Kako bodo zmogle tako visoko najemnino delavske družine, brezposelni, upokojenci!

Strašno poslabšanje za podnajemnike.

Člen 8. tega ultrareakcionarnega zakona določa za podnajemnike sledeče pogoje:

Dopuščen je podnajem samo ene sobe najemnikom, ki stanujejo stalno v kraju stanovanja.

To oddajanje v podnajem more pa izvršiti najemnik samo s pristankom hišnega lastnika. Pri tej priliki se ustanovi koliko bo plačeval najemnik mesečno lastniku na račun te podnajemnine.

Ako se lastnik in podnajemnik v tem ne strinjata, določi dottični znesek stan. sodišče prve stopnje. Ta znesek more biti 20—30% podnajemnine. Podnajemnik, ki ravna proti temu, se kaznuje z izselitvijo. Izselitev najemnika na kakršnikoli osnovi ima za posledico izselitev podnajemnika, kar velja tudi za osebe navedene v čl. 12 tega zakona.

Hišni lastniki bodo terej zahtevali od najemnikov visoke procenete za podnajemnino. Najemniki bodo naravno povišali podnajemnino. Podnajemnikom in sostanovalcem se bo godilo najhujše. Podnajemniki so večinoma samski duševni in fizični delavci, torej gmotno najslabše stoječi ljudje.

Stanovanjska sodišča.

Spore, ki bodo nastali v stanovanjskih zadevah, in teh bo polno, bodo reševala posebna stanovanjska sodišča, ki so zopet tako sestavljena, da bodo zmagali hišni posestniki. Kajti predsednike sodišč in sodnike določa ministrstvo za socialno politiko. Zadosten dokaz za to našo trditev je že sam ta stanovanjski zakon, ki ga je izdelalo to ministrstvo.

Zakon pozna stanovanj. sodišča I. stopnje in višja stanovanjska sodišča. Stanovanjska sodišča I. stopnje se ustanove: a) v mestih: Beograd, Zagreb, Ljubljana, Skopje, Niš, Podgorica, Dubrovnik, Split, Šibenik, Karlovac, Osijek, Maribor, Novi Sad, Subotica, Sarajevo. To sodišče sestavljajo predsednik in dva sodnika, ki so diplomirani pravniki: b) v ostalih krajih pri okrožnih, oziroma srezkih oblastih. Pristojnost prvostopnih stan. sodišč se razteza na cel teritorij in področje mesta, v katerem ima srezki poglavar svoj sedež. Predsednike in sodnike imenuje minister za socialno politiko. Višje stanovanjsko sodišče je: v Beogradu za Srbijo in Vojvodino, v Zagrebu za Hrvatsko, Slavonijo, Srem in Slovenijo, v Sarajevu za Bosno, Hercegovino, Črno goro in Dalmacijo.

Glavne predhodne odredbe

so sledeče:

Vse dosedanje nedovršene zadeve, za katere so po tem zakonu pristojna stanovanjska sodišča, se imajo izročiti pristojnim stanovanjskim sodiščem. Nedovršene zadeve o višini najemnine je rešiti po predpisih starega stanovanjskega zakona. Rok za izselitev vseh najemnikov lokalov in poslovnih prostorov, ki so po členu 2. tega zakona izvzeti od omejitev glede nepremičnosti, kakor tudi vseh najemnikov, ki niso zaščiteni po členu 12. tega zakona, se odlaga do dne 1. novembra 1925. Za to dobo od 1. maja do 1. novembra 1925 imajo urediti navedeni najemniki višino najemnine sporazumno z najemodajalcem. Ako ne pride do sporazuma, ima spore o višini najemnine za to dobo reševati razsodišče, ki se ustanovi začasno pri stan. sodišču I. stopnje.

Vsak komentar k takemu reakcionarnemu zakonu, kot ga nima nobena druga kapitalistična država, bi bil odveč. Ne moremo najti dovolj ostrih

besed za njegovo obsodbo. Ta zakon je jasen izraz brezobzirnega gospodarstva posedujočega razreda nad delavskim razredom.

Zanimivo je to, da so klerikalci stavili k temu radikalno-demokratskemu zakonu le nebitvene pripombe. Krščanski socialci dr. Gosar je stavil le take izpreminjevalne predloge, ki ne bi škodovali hišnim posestnikom. Zakaj to? Ker hišni posestniki niso samo demokrati, ampak pri nas večinoma klerikalci. Demokratska kot klerikalna stranka služita buržuaziji in imata proti proletariatu iste, skupne interese. Kadar se gre proti delavskemu razredu, se zedinijo proti njemu meščanske stranke vseh vrst.

To mora delavstvo vedeti. Kajti nezavedni delavci, ki so glasovali 8. februarja za meščanske stranke, so posredno glasovali za obdavčenje delavstva, za nov stanov. zakon, za nadaljnje reakcionarne protidelavske odredbe. Razredno-zavedni delavci, na podlagi teh živih dejstev odprite oči svojim še nezavednim tovarišem, naj spregledajo in stopijo v vrste razredno-bojevnega proletariata za obrambo svojih interesov. Ko se bo prol. armada zbrala, ne bo mogoča več taka protidelavska reakcija, kot danes vlada.

SHS vlada izroča polit. osumljence Italiji.

Prejšnji mesec je zagrebška policija aretirala sodr. dr. Ante Ciligo. Policija je kot italijanskega državljana izgnala v Italijo in ga v Postojni izročila italijanskim oblastem. Jugoslovanske oblasti so storile ta nezasišan čin, čeprav dobro vedo, da je Ciliga pred leti pobegnil iz Italije, ker je organiziral v Istri vstajo proti fašistovskim nasilstvom. Italijanske oblasti so s. Ciligo v Postojni takoj aretirale in ga pripeljale v puljske zapore. Obtožujejo ga, da je l. 1919 organiziral istarske, hrvaške kmete proti fašistovskim banditom. Italijanski fašisti triumfirajo, da jim je Jugoslavija izročila Ciligo, voditelja zatirane in uporne Istre. Med tamošnjimi kmeti pa vlada veliko ogorčenje nad tem, da je Ciligo izročila fašistom sama jugoslovanska vlada. Pred nedavnim časom so „nacionalistični“ akademiki sklicali javen protestni shod, ker so v Trstu za en dan zaprli dr. Vebra, ki še ni prav nič storil za narod, ki trpi pod italijanskim fašistovskim imperikalizmom.

Zakaj ne skličete protestnega shoda proti temu, da naša vlada izroča fašistom človeka, ki se je boril in tvegaval življenje proti fašistom? Zakaj ga ne skličejo? — Ker vrana vrani ne izkljuje oči.

Stalnost sodnikov ukinjena.

Po sprejetju reakcionarnega stanovanjskega zakona je vlada odložila seje parlamenta do 25. t. m. Med tem časom bo izgotovila zakon, ki odpravlja stalnost sodnikov in zakon, ki ukinja svobodo tiska.

Kaj se pravi: odpravo stalnosti sodnikov? Pravni red v današnjem družabnem redu naravno odgovarja inte-

Ustvarjajmo enotno strokovno gibanje po obratih! Ena industrija — ena strokovna organizacija! V eni tovarni mora združevati delavce proti kapitalistom ena sama razredno-bojevena strokovna organizacija!

resom vladajoče meščanske družbe. Sodišča sodijo po pisanih zakonih meščanske družbe. Sodniki so bili doslej neodvisni od izpremembe političnih režimov. Zato so tudi v političnih zadevah večkrat sodili tako, kakor ni bilo všeč vladajočim. Po novem zakonu bodo morali soditi po željah režima, ali pa bodo prestavljeni in upokojeni. Formalna neodvisnost sodnikov bo popolnoma odpravljena, diktatura buržuazije dobi tudi v tem pogledu proste roke. Doklej vse to?

Podjetja pridno pobirajo 3% davek.

Podjetja so, kakor izgleda, z veseljem sprejela na znanje odlok, po katerem imamo delavci plačevati od svoje glavnice plače 3% davek. To sklepamo po tem, ker vsi podjetniki brez izjeme z izredno vestnostjo iztirjavajo predpisane davščine. In tu ne vidimo prav nobene razlike med demokratskimi in klerikalnimi kapitalisti. Tu — proti delavcem — so vsi enako „državotvorni“.

Vojno ministrstvo je izdalo odlok, po katerem morajo podjetniki prisiliti v vojsko one delavce, ki še niso odslужili vojske. Podjetniki so odgovorni za izvajanje teh odredb.

In mesto, da bi Zveza industrijcev protestirala proti temu, da se podjetnike degradira na stopnjo vojaških in policijskih agentov ter davčnih iztirjavcev, rajši daje vsem svojim članom natančna navodila, kako naj čim hitreje in izdatneje iztirjavajo davek.

Ker zakon pravi, da je treba plačati davek na letni zaslužek, a ne pove, ali se smatra s tem samo osnovna plača ali tudi izredne doklade, izkoriščajo podjetja to točko in navijajo že itak visok davek.

Vsi kapitalisti (demokrati, klerikalci kot drugi) so si edini v izžemanju delavstva.

Ali pa smo delavci enotni v boju proti kapitalistom?

Proces proti sodrugu Vl. Čopiču.

(Konec.)

Nato se je začelo čitati razne resolucije. Najprej so čitali resolucijo o reorganizaciji NDSJ (Neodvisne delavske stranke Jugoslavije).

Drž. pravnik: Kako to, da se je stranka reorganizirala na podlagi obratnih celic?

Čopič: V uvodu resolucije se vidi, kaj je nagnalo stranko, da izvrši reorganizacijo. Vidi se, da je bilo naše gibanje slabo usidrano med delavci. Nismo imeli zveze z množicami.

Nato se preide na dva dokumenta, ki govorita o K-frakcijah. Čopič pravi, da teh dokumentov ni nikdar niti čital, niti slišal. Lahko, da so mu jih podtaknili.

Po čitanju resolucije o tisku pravi državnik, da se tudi ta resolucija strinja s sklepi III. kongresa komunistične internacionale.

Nato čitajo neki sestavek o nalogah obratnih celic. Čopič pravi, da to dokument sploh nima zveze z NDSJ, ker se v njem govori o nemških delavcih.

„Smešno je, da bi mogli mi dajati navodila za Nemčijo,“ pravi Čopič.

Drž. pravdnik je potem zahteval, da se čitajo gotove teze in resolucije III. kongresa kominterne. Advokat Šverljuga ugovarja temu, ker obtoženec ne more odgovarjati za knjige, katere je bog ve kdo sestavil in ki so že davno tiskane na Dunaju. Sodišče je sprejelo zahtevo drž. pravdnika.

Na razpravi v torek 12. t. m. čita predsednik Jovanovič buletin mladinske organizacije, ki je ilegalno izhajal v Zagrebu. Čopič pravi, da je videl ta buletin šele, ko so mu ga pokazali na policiji in da je sicer ta buletin popolnoma nedolžna stvar. Dalje čita predsednik pismo C. S. Joviča, v katerem je mnogo kratic.

Kaj je to N. U. J. O. O. S. ? — vpraša predsednik.

Ne vem — odgovarja Čopič.

Dalje počasi čita predsednik razne zapisnike in stalno vprašuje Čopiča, kaj pomenjajo razne kratice.

Kaka je razlika med OS in SO ?

Ko predsednik pokaže zapisnik, pravi Čopič, da je SO — IO, to je izvrševalni odbor.

A kaj je CU ? —

— Centralna uprava.

Kaj pa je KP ? —

— Ne vem.

„Pa komunistička partija,“ se nerazumno oglasi pravdnik. „Čudno, da tega ne ve pokrajinski tajnik stranke.“

Čopič se smeji.

Predsednik ga vprašuje, kaj pomeni KOJ, SKOI, SROI, BSEO itd. Čopič samo s prstom odgovarja, da ne ve.

Kaj je to ? — pokaže predsednik Čopiču papirnato peterokrako zvezdo.

— Peterokraka zvezda.

Pa kaj pomeni ? —

— Pet zemeljskih kontinentov.

Ali tudi esperantisti imajo tako zvezdo — vzklikne drž. pravdnik.

Seveda — se smeji Čopič — tako hočemo tudi mi razširiti svoje ideje preko vseh kontinentov, po vsem svetu.

Čita se tako „dokument“ za dokumentom.

Kaj je to GRSJ — vpraša naenkrat predsednik.

— Glavni Radnički Savez Jugoslavije — kratko reši Čopič uganko.

Ali obstoji pri nas ilegalna organizacija SKOJ ?

— Mogoče obstoji, kdo bi vedel — odgovarja Čopič s posebnim naglasom, gleda v drž. pravdnika in se glasno nasmeji.

Tako je tekla razprava ves torek.

Državni pravdnik je zahteval v svojem govoru najostrejšo obsodbo za Čopiča, češ da se je treba obvarovati pred komunizmom, ki hoče vse na glavo postaviti.

Zadnji dan razprave, v četrtek, je bil izpolnjen z govori obeh advokatov dr. Šverljuge in dr. Budaka ter z zagovorom sodr. Čopiča.

Dvorana in galerije so bile polne občinstva, ne samo sodrugov, ampak tudi mnogo drugih.

Dr. Šverljuga je ovrgel obtožbe državnega pravdnika proti Čopiču, ruski revoluciji in komunizmu. Dejal je:

„Sram me je kot bivšega jugoslovanskega nacionalista, ali vendar moram reči, da izgleda, da smo se osvobodili vsega onega, kar je bilo dobro v bivši Avstriji, a ohranili smo samo zlo. Ukinilo se je poroto za tisk, a pridržalo se je Bachove patente.“ Zahteval je oprostitev Čopiča, ki se mu ne more dokazati nobenega kaznjivega čina niti po zakonu o zaščiti države.

Za njim je govoril drugi advokat dr. Budak. Ta je dejal med drugim:

„Pri nas se preganja ves delavski razred, ali ker se vsega razreda ne da postaviti pred sodišče, prihajajo poedini njegovi predstavniki. Tako je n. pr. Vladimir Čopič ves čas v Jugoslaviji preganjan.“

Končno je govoril s. Čopič sam.

On pravi, da ga je policija zaprla, češ da je bil v zvezi s HRSS, ki jo je doletela obznanja. On je danes na obtožni klopi kot pokrajinski tajnik NDSJ v pokrajini, v kateri se je imel odigrati boj za samostojno hrvaško delavsko-kmečko republiko. Obtožuje se ga, da je pripravljaval revolucijo. Obtoževati nekoga za to se pravi, obtoževati naravni razvojni proces. Za druge „dokumente“ ne more odgovarjati, ker ni nikdar vedel zanje. Za pisanje „Radn. Borbe“ pravi, da ga sodišče po nepotrebnem obtožuje in izjavlja.

„Ni krivo ogledalo, ako je grdo lice. In ves greh teh člankov je v tem, da so prav točno predvidevali ono, kar se je zgodilo.“

Radikalni in demokratiški tisk je govoril celo konkretnije o diktaturi. Ako nacionalni blok ne dobi večine, mora priti do diktature, tako je pisal neki radikalni list. Torej ono, kar je „Borba“ predvidevala, je radikalni tisk javno priznaval.

Svoj zagovor je končal:

„Gospodje sodniki! Meni je vseeno, ali bom končal na vislicah ali v temnici svoje življenje, ki sem ga posvetil delavskemu razredu. Moje življenje ne pripada meni, temveč ideji, kateri služim. In čeprav me vi na podlagi tega tu obsodite, bom ostal miren. Ostal bom miren, ker sem prepričan, da mi bo dala zgodovina prav in zato sem tudi pripravljen na največje žrtve.“

Zagovor je napravil na vse globok vtis. V ponedeljek je bila izrečena obsodba proti sodr. Čopiču. Obsojen je po zakonu o zaščiti države na tri in pol leta težke ječe. Taka nezasišana obsodba je mogoča le pod skrajno reakcijo PP režima. Proč z reakcijo!

Resnica oči kolje.

To je star pregovor, ki navadno vedno drži. To se je pokazalo zlasti

pri Prepeluhu. Mi smo v našem listu ugotovili, da so se Prepeluharji po združitvi SHS odrekli zahtevi po samostojni slovenski delavsko-kmečki republiki in mnogim drugim zahtevam, za katere je agitiral „Slov. Republikanec“, dokler — je trajal volivni boj. Dejali smo: Prepeluh se je združil z monarhistično in bogataško SKS — zato se naj združijo vsi republikanski kmetje z delavci v kmečko-delavski republikanski blok.

In v živo smo zadeli Prepeluhovega „Slov. Republikanca“ (v kratkem dobi novo ime „kraljevsko-državotvorni republikanec“). Celo stran nam je posvetil v svoji zadnji številki. Človek bi mislil, da bo na eni strani lista pobil naše trditve. Ali Prepeluh ni ovrgel niti ene naše trditve, temveč piše v zmedenem tonu proti komunizem take gorostasnosti, katerim nihče ne verjame, Prepeluh sam pa najmanj. Mož je očitno prišel iz ravnotežja.

Danes žal nimamo prostora, da bi mu obširno povedali še nekaj zanj bridkih resnic, da jih čujejo vsi republikanski kmetje. Se bomo pa spogledali v prejšnji številki.

Kmetje moramo napraviti konec vsem političnim verižnikom, ki samo zavajajo kmečko ljudstvo. Kmetje se moramo združiti z delavci in si sami skupaj z delavci izvojevati svobodo.

„Delavsko-kmetški list“ bo pripravljal to edino rešilno pot.

Mešetarjenje.

Politični položaj se razvija še vedno v znamenju mešetarjenja med radikali in radičevskimi voditelji. Radikali so pripravljeni sprejeti radičevce v Pašič-Pribičevičevo vladno, t. j. radičevce popolnoma spraviti na kolena. Če se bodo radičevci udali pritisku in ponovno kapitulirali, se bodo sicer približali srbski gospodi, a se bodo odtujili od hrvaških kmetov. Kajti kmetje ne morejo pristati na sramotno kapitulacijo pred srbsko buržuazijo, temveč zahtevajo samostojno hrvaško kot slovensko republiko. Radičevci in Prepeluhovci lahko plunejo na to, ali delovno ljudstvo bo brez njih in proti njihovi volji nadaljevalo svoj boj.

Še o 3 odst. davku na delavce.

V zakonu o proračunskih dvanajstlinah je bil sprejet nov davek, na podlagi katerega imajo plačevati vsi ročni delavci ne glede na vrsto dela, ki ga opravljajo, in ki prejema mezdno od privatnih oseb ali podjetij za leto 1925 kot državni davek mesto ostalih državnih in posebnih davek, izvzemši invalidski davek in izredno doklado, dva odstotka svojega lastnega zaslužka.

K tem prihaja še izredna doklada v znesku 0,3 odst., prispevek po taksnem

zakonu v znesku 0,5 odst. in invalidski davek v povprečnem iznosu 0,2 odst. od plač. Celotno obdavčenje delavskih plač bo znašalo nad 3 odst. Če bi delavstvo ne uvedlo protiakcije, bi se u-tegnilo še zgoditi, da bi se pobirale v avtonomnih zastopih, občinah in okrajih še občinske in okrajne doklade na ta davek.

Če pomislimo, da večina delavskih kategorij v Sloveniji nimajo niti 50 % predvojne plače, kak zločin je to obdavčenje delavstva.

Ta davek je za enkrat le za tri mesece. Ali, ako delavske organizacije ne bodo pokazale odpora, bo postal davek stalen in morda še večji. To moremo preprečiti le, če povzdignemo bojevne enotne strok. organizacije.

„Volksstimme“

proti enotnim strokovnim organizacijam.

V 39. števil. „Volksstimme“ se je oglasil Viktor Eržen pod svojim polnim imenom s člankom „Das Vereinigungsmanöver“, kar bi se glasilo v slovensčini „Zedinjevalni manever“. Članek piše mož, ki je storil vse, da se je skupna proslava 1. maja v Mariboru razbila, dočim je bila v vseh drugih krajih ne samo Slovenije, ampak cele Jugoslavije skupna letošnja proslava 1. maja. In Viktor Eržen je smatral za potrebno, da se s svojim velečenjenim imenom oglasi proti enotnosti strokovnih organizacij. In prav je tako. Bo vsaj proletariat vedel, da je vstal proti ujedinjenju urednik „Volksstimme“, ki je oficielno nemško glasilo socialistične stranke Jugoslavije.

Kako nastopa Eržen proti enotnosti? Ali morda pravi, da ta škoduje delavstvu? Nikakor ne. On nastopa proti strokovni enotnosti, češ, da je to nov „taktičen manever Moskve“. Eržen je proti strokovni enotnosti, češ, da je to najnovejša iznajdba „boljševiške internacionale, ki je poseben produkt anarhistično razpoloženega Slovanstva“. — To je najnovejša Volksstimovska definicija III. internacionale.

Vsak proletarec pa, ki pozna nekaj zgodovine delavskega gibanja, ve, da so marksisti že od nekdaj zastopali stališče, da morajo biti strokovne organizacije razredno-bojne in enotne. In danes bi sploh ne imeli gibanja za strokovno enotnost, če se ne bi to gibanje po vojni razbilo po krivdi reformistov. In gibanje za strokovno enotnost ni prav noben taktični manever, temveč razredno zavedni proletariat dela z vso silo za strokovno enotnost, ker se zaveda, ker je trdno prepričan, da bo moglo delavstvo zlomiti ofenzivo kapitala le tedaj, ako se ji bo zoperstavilo z enotnim razrednim strokovnim gibanjem. Strokovna enotnost je torej živa potreba delavskega razreda in noben moskovski

Karl Marx.

Mezdno delo in kapital.

(4. nadaljevanje.)

Delovna plača se enkrat dviga, drugič pada po razmerju med povpraševanjem in dovozom, po tem, kako se razvija konkurenca med kupci delovne sile — kapitalisti in prodajalci delovne sile — delavci. Kolebanjem blagovnih cen odgovarjajo v splošnem kolebanja delovne mezde. V okviru teh kolebanj pa določajo ceno delovne sile proizvajalni stroški, delovni čas, ki je potreben za izgotovitev tega blaga, dela.

Kakšni so proizvajalni stroški delovne sile same?

To so stroški, ki so potrebni za vzdrževanje delavca kot delavca in za vzgojo delavca kot takega.

Kolikor manj učne dobe zahteva gotovo delo, tem manjši so proizvajalni stroški delavca, tem nižja je cena njegove delovne sile, njegova delovna plača. V industrijskih panogah, kjer ni potrebna skoro nikakva učna doba in zadostuje gola telesna eksistenca delavčeva, se omeje potrebnih proizvajalnih stroški skoro samo na blago, ki je potrebno, da ostane delavec za delo sposoben. Ceno njegove delovne sile določa torej cena potrebnih življenjskih sredstev.

Sedaj pa pride še ena stran. Tovarnar, ki računa svoje proizvajalne stroške in po njih ceno proizvoda, všteje tudi obrabo delovnih orodij. Če ga stane stroj n. pr. 1000 frankov in se ta stroj v desetih letih obrabi, prišteje vsako leto 100 frankov v ceno blaga, da more po desetih letih obrabljen stroj nadomestiti z novim. Na isti način je treba všteti v proizvajalne stroške na-

vadne delovne sile stroške za človeško razmnoževanje, da je delavska rasa v stanju, da se množi in da izčrpane delavce nadomešča z novimi. Izčrpanje delavca se torej prav tako vračunava kot obraba stroja.

Proizvajalni stroški navadnega dela znašajo torej *eksistenčne in razplodilne delavčeve stroške*. Cena teh eksistenčnih in razplodilnih stroškov tvori delovno mezdo (plačo). Tako določena delovna mezda se imenuje *minimum delovne mezde*.

Ta minimum delovne mezde kot določanje cen blagu po proizvajalnih stroških sploh ne velja za poedinca, ampak za celo vrsto. Poedini delavci, milijoni delavcev ne dobivajo dovolj, da bi mogli eksistirati in se množiti, *ali delovna mezda celokupnega delavskega razreda* se izenčuje v okviru teh kolebanj na ta minimum.

Sedaj, ko smo se sporazumeli o najsplošnejših zakonih, ki urejujejo delovno mezdo kot ceno vsakega drugega blaga, preidemo lahko podrobneje na naš predmet.

Kapital obstoji iz surovin, delovnih orodij in vsakovrstnih življenjskih sredstev, ki se jih porabi za to, da se ustvarja nove surovine, nova delovna orodja in nova življenjska sredstva. Vsi ti njegovi sestavni deli so stvari dela, produkti dela, *nakopičeno delo*. Nakopičeno delo, ki služi kot sredstvo za novo produkcijo (proizvajanje), je kapital.

Tako pravijo ekonomisti.

Kaj je Zamorec-suženj? Človek črne rase. Eno pojasnilo je vredno drugega.

Zamorec je Zamorec. V gotovih razmerah postane šele suženj. Stroj za prejo bombaža je stroj za prejo bombaža. Samo v gotovih raz-

merah postane on kapital. Če ga iztrgamo iz teh razmer, je prav tako malo kapital, kot je zlato samo na sebi *denar* ali sladkor — sladkorna cena.

V produkciji nimajo ljudje odnošaja samo, napram naravi. Oni producirajo le, če na gotov način skupaj delajo in svojo delavnost medsebojno menjavajo. Da morejo producirati, stopijo v gotove medsebojne odnošaje in razmere in le v teh družabnih odnošajih in razmerah obstoji njihovo razmerje k naravi, se vrši produkcija.

Po značaju proizvajalnih sredstev pač bodo seveda različne te družabne razmere, v katere stopijo medsebojno producenti (tisti, ki proizvajajo), bodo različni pogoji, pod katerimi menjavajo svojo delavnost in se udeležujejo celokupnega akta produkcije. Z iznajdbo novega vojnega orodja, puške se je nujno izpremenila vsa notranja organizacija armade, so se izpremenile razmere, v katerih tvorijo poedinci armado in morejo učinkovati kot armada, in izpremenilo se je tudi medsebojno razmerje različnih armad.

Družabne razmere, v katerih poedinci producirajo, *družabne produkcijske razmere se torej izpreminjajo, se preobrazujejo z izpreminjanjem in razvojem materialnih produkcijskih sredstev, produkcijskih sil*. Produkcijske razmere v svoji celoti tvorijo to, kar imenujemo družabne razmere, družbo in sicer družbo na gotovi zgodovinski razvojni stopnji, družbo s posebnim, različnovalnim značajem. Antična (staroveška), fevdalna, meščanska družba — to so take celote produkcijskih razmer, od katerih pomeni vsaka hkrati posebno razvojno stopnjo v zgodovini človeštva.

(Dalje prihodnjič.)

taktični manever. Če pa Moskva to potrebo razume, dočim je mariborsko socialistično vodstvo noče ali ne more pojmovati, je to ena zasluga Moskve več in nikakor njena krivda. 1. maj je jasno pokazal, da bo do strokovne enotnosti prišlo in da Eržen ne bo predstavljal proti njej nobene resne ovire.

Pa zakaj je še „Volksstimme“ proti strokovni enotnosti? Dajmo zopet njej besedo. Ona pravi: „Rdeča strokovna internacionalna gre ravno drugače na delo. Predvsem zahteva likvidacijo komunističnih in amsterdamskih strok, društev in ustanovitev tretje organizacije.“ ... Ali je Eržen zloben ali pa ne ve, kaj se okrog njega po svetu godi. Rdeča strok internacionala ni bila nikakor za ustanavljanje „tretjih“ organizacij. In mi okrog „Del.-kmečkoga lista“ smo vedno vstali proti kakšni nevtralnemu „tretji“ strok. orientaciji. Advokat te konfuzije je Žilvota Milojković, doktor med dvema stoloma. Rudarska konferenca zedinjenja se je javno izjavila proti ustanavljanju „tretje“ organizacije. Izjavila pa se je za združitev obeh danes razcepljenih organizacij v eno samo. To, kar so storili rudarji, to delajo tudi druge delavske kategorije. Razcepljeno strokovno gibanje se mora in se bo združilo v enotno strokovno gibanje na podlagi razrednega boja in proletarske demokracije v organizaciji. To ni nobeno ustanavljanje „tretjih“ organizacij, tretje strokovne instance, ampak to je združevanje vsega danes organiziranega in še neorganiziranega (in tega je danes največ) delavstva v enotne razredno-bojeve strok. organizacije.

Kakor vsi vemo, je prišlo do popolnega sporazuma med angleškimi in ruskimi strokovnimi organizacijami. To je Erženu silno neprijetno in bi rad prevaral delavstvo, da je prišlo do tega sporazuma, ker se je „angleška delegacija“ vozila v posebnem vlaku skozi vso Rusijo in je videla Potemkinove vasi“. Po mnenju „Volksstimme“ se je izreklo pet milijonov organiziranih angleških delavcev za strokovno enotnost, ker se je boljševikom posrečilo podkupiti angleško delavsko delegacijo s tem, da so ji dali poseben vlak. S takimi smešnimi argumenti poskuša nastopati proti strokovni enotnosti pač samo uboga „Volksstimma“.

Mi vidimo torej, da se „Volksstimme“ obrača proti strokovni enotnosti in da skuša to svoje stališče na razne nerodne načine podpreti. Rajši naj pove odkrito: mi smo proti strokovni enotnosti, ker se bojimo, da bi se delavsko gibanje opomoglo in vzrastlo nam in buržujem čez glavo. — To bo vsakdo razumel in računi bodo jasni.

Končno smatramo za potrebno, da pozovemo s. Bohuna, ki je v mariborskem socialističnem vodstvu, in ostale mariborske socialistične delavce, ki so praktično sodelovali pri zedinjenju železničarjev, da povodom Erženovega članka javno povedo svoje mnenje. Kajti socialistični delavci, ki sodelujejo pri strokovnem zedinjenju, se nikakor ne morejo solidarizirati s takim pisanjem „Volksstimme“, če delajo res iskreno za strokovno enotnost. Da ne bo v proletarskih vrstah nejasnosti, naj povedo svojo besedo. To pričakujejo od njih ne samo mariborski železničarji, temveč vsi delavci.

Na demagoške izpade Volksstimme smo odgovorili mirno, ker delavstvo mora iztrebiti iz svojih vrst demagogijo in ker se mora vršiti v razrednem proletarskem gibanju vsaka diskusija jasno in odkrito. „Volksstimme“, povej prihodnjic to, kar te res sili proti strokovni enotnosti, in ne hodi kot maček okrog vrele kaše! Kdor je za organizirani proletarski boj proti reakciji in ofenzivi kapitala, je za strokovno enotnost. Kdor dela proti strokovni enotnosti, je proti vstajenju proletariata hote ali nehoče. Eno ali drugo — tretje možnosti ni.

Strokovno gibanje v rudarskih revirjih.

Po konferenci zedinjenja rudarjev se je med njimi še bolj oživela diskusija o enotnem strokovnem gibanju in njegovih nalozah. Najzavednejši proletariati v Zagorju je najprej razumel smisel strokovnega zedinjenja: zbrati razkropljeno

delavstvo, organizirati ga v eno disciplinirano armado in povesti obrambni boj proti Trboveljski družbi, proti ofenzivi kapitala, za človeško existenco, za socialno zavarovanje, za svobodo delavskih organizacij. Da so zagorski rudarji najhitreje doumeli smisel zedinjenja, dokazuje rapidno naraščanje članstva in mogočna 1. majska manifestacija.

V Trbovljah kot v zunanjih rudarskih revirjih ni vstopalo delavstvo v združeno strokovno organizacijo, ker je čakalo predvsem na rešitev izpremenjenih pravil „unije slovenskih rudarjev“, ki se je po celjskem kongresu spojila z bivšo ZRD v enotno strokovno Zvezo Rudarjev Jugoslavije. Po informacijah lahko sporočimo vsem rudarjem, da tu ni treba več gojiti nobenega nezaupanja, ker tozadevna spremenjena pravila so tudi s strani vlade potrjena, le gotovi malenkostni popravki se še morajo izvršiti.

V Trbovljah so hoteli zbegati rudarje Korenovci (radikali in demokrati) ter Bernotovci, ki jim ne gre v glavo, da se morajo rudarji združiti proti kapitalu v eno strokovno razredno bojovno armado. V Trbovljah je poseben problem tudi ta, da sta tam dva delavska doma. To vprašanje je lahko rešiti. Če večina trboveljskega proletariata pripada naši orientaciji in imajo rudarji tudi več zaupanja do Rudarskega doma, morajo pač socialistični rudarji toliko razumeti, da naj bo trboveljska podružnica zveze rudarjev v Rudarskem domu. To je eno tako vprašanje, da radi tega ne sme prav nič trpeti delo za združitev vseh rudarjev v eni strokovni organizaciji, ki mora biti razredno-bojeva in mora vladati v njej proletarska demokracija, t. j. da imajo vsi člani enake dolžnosti in enake pravice in da je treba upoštevati sklepe večine.

Prva pripravljalna stopnja za strokovno enotnost rudarjev je končana. Sedaj je treba povsod sklicevati shode in sestanke, organizirati in zbirati člane, diskutirati, skratka vzgojno in organizacijsko ustvarjati močno obrambno armado proti ofenzivi kapitala.

Kdor se protivi strokovni enotnosti, ni prijatelj rudarjev, ne dela v korist rudarskega delavstva: pa naj bo to Lovro Klemenčič, Gosar ali Koren. Rudarji morajo razbijače izolirati in se brez ozira na njih želje združiti v enotni strokovni organizaciji!

In ko bo to delo dovršeno, ne bo več rudar samo garal, ampak bo spregovoril svojo besedo in zahteval svoje pravice. Le toliko pravic bomo dosegli, kolikor bomo močni!

Še enkrat zedinjenje železničarjev.

Da se ne pozabi! Konstatiramo še enkrat, da se je dne 22. marca na konferenci ujedinenja železničarjev v Ljubljani sklenilo med drugimi točkami tudi: Organizacija naj bo razredno bojovna, naj bo strokovna, naj priznava proletarsko solidarnost, naj stoji v organizacijskem delu na stališču proletarske demokracije, stopi naj v stik z železničarskimi organizacijami v celi državi in neposredno z železničarji, da se pridružijo ujedinenju, najenergičnejše mora razkrinkavati posameznike kakor tudi organizacije, ki bi podpirale ali nadaljevale razdiralno akcijo med železničarji.

Torej to so glavne in bistvene točke s platforme, za katero so glasovali vsi zastopniki od sledečih društev: Sprevodnik, Društvo uradnih slug, Prometna zveza, Savez železničara Jugoslavije, Splošna železničarska organizacija ter Železničarska strokovna in pravovarstvena organizacija. Vsi zastopniki so po dolgi in obširni debati pomen teh točk razumeli in tudi zanje glasovali. Politično smo ostali to, kar smo bili; še nadalje bomo povedali svoje mnenje natno ali pismeno vsakemu in vsepovsod in vedno, pri tem pa bomo čuvali enotnost in procvit organizacije na razredno-bojevi podlagi.

Videli pa smo ta dan zastopnike žoltih strokovnih organizacij, kako so takoj v začetku pokazali svojo strogo „stanovsko“ zavest in „borbenost“, ko so na predlog s. Makuca, da se pošlje sodružni proletarski pozdrav konferenci rudarjev v Celje, takoj

postali vsi rumeni od sovraštva do rudarjev, češ, da je to demagogija, mešati rudarje in šuštarje med železničarsko vprašanje. Ko je s. Makuc pojasnil, da narodni socialisti pošiljajo iz svojih kongresov brzojavke kralju ter različnim malim in velikim županom. Nam razredno zavednim železničarjem se pa spodobijo, da pozdravimo rudarske sotrpine na njihovem delu na zedinjenje. Preprečiti tega niso mogli, kljub temu, da so glasovali proti organizaciji, katere so se zedinile, so brzojavko odposlale.

V zadnji številki „Narodnega železničarja“ z dne 25. aprila nam pravijo tovariši, da so se po dolgi in mučni debati tudi oni zedinili in sicer: Udruženje prometnikov, Udruženje železničarskih činovnikov, Udruženje jugoslovanskih narodnih železničarjev in Društvo uradnikov s fakultetsko naobrazbo. Mislili so si: danes ujedinenje vleče, ker to zahteva delavstvo, napišimo nekoliko imen z debelimi črkami, pa boče javnost mislila, kako se pri nas vse lomi od samega ogromnega dela na polju združevanja. Ti štirji naslovi izvirajo vsi iz ene nam znane — direktijske organizacije, poznane po svojem čednem delu že iz Trsta, kakor tudi iz leta 20. in pozneje do danes. Imenujemo jo po domače „žolta Zveza“. Kdaj ste se pa gospodje razšli, in zakaj ste se skregali, ko nismo o vaši neslogi nikdar nič slišali? Kaj ne, tega niti sami ne veste, pa tudi zakaj bi se razšli, ko ste pa med seboj popolnoma enaki po značaju in delu, kvečjemu ako ni mogla rodna vam majka Zveza preskrbeti vsem svojim neboglim sinovom dovolj velikih šarž in korit, ako bi bil to vzrok za razcep? Smešno! Človek bi se smejal tej žolti zedinjevalni komediji, da bi se stene majale.

Pravijo, da so se zedinili na podlagi avtonomije odsekov — kaj se norčujete in igrate ptica in miš med seboj? Ali vam tako narekuje direktija? Saj ste se vendar rodili vsi pod enim materinim srcem, dobro ste izveščani v krivljenju hrbtnice pred jugoslovansko buržuazijo. Vi ste dobri patriotje, nekateri hočejo v patriotizmu prekositi samega Pašiča. Vsi skupaj imate eno samo „borbeno stanovsko“ željo, kako čimprej priti do prvega činovskega razreda. Vsi skupaj pa bratsko in solidarno mrzite razredni boj in zavedno delavstvo, ki noče postati po vašem programu in vaših principielnih metodah navaden lakaj buržuazije.

Pogrešamo še tri skregane otročiče v separatnem bolnem stanju: Društvo strojevodij, Društvo kurjačev in Društvo profesionalistov. Drznemo se vprašati: zakaj se še niste priklopili pod materino okrilje Zveze? Kar je žoltega, naj gre na eno stran, kar je za razredni boj, na drugo, ker le na ta način je dana železničarjem možnost, da se odstranijo te gnile, koruptne razmere in da si izboljšajo svoj položaj.

Vi pa, kateri ste se zedinili na podlagi razrednega boja, pazite, da vas ne razedinijo vidni in nevidni sovražniki, pišite in kritizirajte čez slabo in škodljivo delo tako, da ne bodo razkrajajoče, temveč ozdravljajoče. Zmagala bo ona struja, ki bo znala zagovarjati najbolje in najuspešnejše delavske interese. Namen nam vseh pa mora biti, da se skupno ves razredni železničarski proletariati ramo ob ramo bori za dnevna, najaktualnejša življenska vprašanja. In tu ne smemo popuščati žoltim niti malo. Naj se pokažejo oni, ki so proti temu, da bi se boril potom razredno bojovnih metod železničarski proletariati za svoje osvobodjenje! Naj se razgalijo, da se jih bodo znali železničarji izogibati. Ne nasedajte slepomisenju žoltokljunih! Vsi v vrste razredno-bojevnega proletariata!

Sprevodnik Janez.

Gibanje natakarejev.

Pretekli teden so imeli natakarski nameščenci in nameščenske zborovanje, na katerem so razpravljali, kako odpmoči današnjemu bednemu gmotnemu položaju.

Sklenili so, da združeno stopijo v akcijo, da se odpravi napitnina po javnih lokalih. Natakarji imajo do 16 ur dnevne službe in zato jim sliši pošena plača, pa ne sramotna miloščina gostov v obliki napitnine.

Sklenili so resolucijo, v kateri zahtevajo, da se uvede procentualni plačilni sistem, ki že davno velja v vseh modernih kapitalističnih državah in ki

je na pritisk strokovne zveze natakarskih nameščencev tudi že uveden v Zagrebu, Beogradu in v vsej Dalmaciji. Natakarski nameščenci naj bi imeli od celokupnih bruto-dohodkov v restavracijah 10 odst., v kavarnah 20 odst. in v barih 12 odst. Pri računu vsakega gosta se bodo ti procenti prišteli. Procenti se imajo enakomerno razdeliti med vse natakare, zaposlene v dotičnem lokalu. Zveza natakarskih nameščencev bo skupaj z zvezo gostilničarjev kvalificirala vse javne lokale po kategorijah.

Mi podpiramo v celoti zahteve natakarskih nameščencev in nameščen, katere pozivamo, naj vztrajajo pri započetih akcijah do zmage.

Izmišljotine o atentatih.

Vladno časopisje je razširilo vesti, da so komunisti v Beogradu pripravili atentate na vse visoke osebe države SHS. Že ton vesti je tak, da je očitno, da gre tu za izmišljotine, ki imajo le ta namen, da opravičijo poostreno reakcijo nad delavskim razredom.

To so Cankovove bolgarske metode, katerih se je začela posluževati srbska buržuazija.

Naročajte „Zapiske“!

Narodno-socialistične konfuzije.

Narodno-socialistična stranka se je že od svojega poroda dalje odlikovala po zmedenosti in skakanju iz ene budalosti v drugo. To je pač usoda vseh malomeščanskih strank brez pravega programa. Narodno-soc. ladjica je bila pri nas igračka raznih vetrov, dokler se ni — razbila. Njen kongres 10. t. m. v Ljubljani je ne bo rešil tega poloma, temveč ga bo le pospešil. Ni prostora, da bi širše obravnavali ta zmedeni kongres in priobčujemo le dve najpomembnejši cvetki s tega kongresa.

Prvič: v času najhujše kapitalistične reakcije niso „bratje“ sklepali o uspešni obrambi proti tej reakciji, temveč so smatrali, da je mnogo koristnejši boj — proti III. internacionali in rdeči strok. internacionali. Tozadevni odstavek v sprejeti resoluciji se glasi: „NSS odklanja marksistično misel internacionalne revolucionarnosti, ker človeštvo bo demokratično v toliko, v kolikor bo vsak narod sam v sebi razvil lastne moralne in duševne sile ter v kolikor bo sam pokazal demokratične zrelosti in pravičnosti.“

Zakaj so nar. socialisti proti revolucionarnemu razrednemu boju?

Na to odgovarjajo sami v svoji resoluciji, kjer beremo doslovno sledeče:

„Pozdravljamo delo male entente stremeče za zagotovitvijo evropskega in posebnostno srednjeevropskega ravnovesja in miru. Posebno pozdravljamo sodelovanje Jugoslavije in Čehoslovaške ter želimo, da se temu sodelovanju pridruži čim prej tudi Poljska in Bolgarska.“

Vsak razumen človek ve, da mala ententa ne čuva miru, ampak da čuva interese francoskih imperialistov in da je mala ententa naperjena zlasti proti sovjetski Rusiji. Naši narodni socialisti pa žele, da pristopita v ta blok proti sovjetski Rusiji še skrajno reakcionarni državi: Poljska in Bolgarska. Tako resolucijo so diktirali ljubljanskim narodnim socialistom njihovi češki „bratje“, ki so vladna stranka, vedno pripravljena, da pošlje češko ljudstvo v boj za interese — francoskih imperialistov.

Po takih resolucijah bi želeli, da bi bili narodni „socialisti“ vsaj toliko dosledni, da bi se odpovedali imenu „socializem“, ker imajo socializma prav tako malo kot n. pr. Žerjavova demokratska stranka.

Internacionalni pregled.

Konferenca male entente. — Francoske občinske volitve. — Hindenburgov prihod v Berlin. — Sanirana Avstrija. — Vojna v Maroku.

Konferenca male entente (Jugoslavija, Čehoslovaška, Rumunija) v Bukarešti je pokazala najostrejša notranja nasprotstva v tem malem imperialističnem taboru. Enoglasni sklepi o nekaterih vprašanih prikrivajo nepremostljiva interesna nasprotstva med poedinimi državami male entente. Niti proti sovjetski Rusiji se niso mogli zediniti, čeprav pri vseh prevladujejo ostre protiboljševiške tendence. Stari načrt francoskih imperialistov — sporazum male entente z Grčijo in Poljsko — se je zopet ponesrečil. Napram Belgiji so gospodje tudi ločeni mišljenji. Nasproti Nemčiji je vladala enodušnost v toliko, da so vsi zainteresirani na ohraniti imperialističnih mirovnih pogodb in da se — po francoskem diktatu — protivijo vsaki izpremambi mej.

Konferenca male entente se je pečala tudi z avstrijskim vprašanjem. Kot zvesti trabanti imperialističnih veleroparjev so se seveda izrekli znanji ministri proti združitvi Avstrije z Nemčijo. Drugega pa v tem vprašanju niso mogli skleniti. Niti ni bil sprejet angleški načrt o donavski federaciji, niti francoski načrt o sprejemu Avstrije v malo entento. Angleški imperialistični tisk je zasledoval to konferenco z očitnim nezaupanjem. Ton vseh člankov je izdajal to, kako težko je hliniti »prijateljstvo« tam, kjer obstoji nepremostljivo sovražstvo.

Ožje občinske volitve v Franciji so prinesle mesto prorokovanega poraza komunistov povečanje števila komunističnih mandatov v občinah. Levi meščanski blok je dosegel nove znatne uspehe nad desnim Poincaréjevim blokom. Komunistična lista v Parizu je dobila 99.000 glasov. V predmestjih Pariza so dobili komunisti 100.000 glasov, v vsem Parizu skupaj torej okrog 200.000.

V ponedeljek 11. maja je prišel v Berlin novoizvoljeni predsednik Hindenburg. Monarhistične nemško-nacionalne organizacije so se mrzlično pripravljale na Hindenburgov sprejem. Policija je zastražila vse ulice in oborožene fašistovske organizacije so napravile gost špalir, da bi se preprečilo delavske demonstracije proti Hindenburgu, monarhističnemu predsedniku nemške republike.

Edino komunistična stranka je organizirala ta dan protidemonstracije, katerih se je udeležilo tudi več tisoč socialdemokratskih delavcev pod rdečo zastavo. V terek je bil Hindenburg v parlamentu slovesno zaprišežen. Ko je predsednik parlamenta Löbe (socialdemokrat) pripeljal Hindenburga v dvorano, so vstali vsi monarhistični in socialdemokratski poslanci. V istem trenutku so komunisti vzkliknili: »Proč z monarhisti! Živela sovjetska republika!« Nato so zapustili dvorano. Socialdemokratska poslanska frakcija je bila »razcepljena«. Nekateri so se sprehajali zunaj na hodniku. Saški socialisti z rde-

čimi nagelji v gumbicah. Tretji so imeli državno zastavo in s tem dokumentirali svojo vdanost novemu predsedniku.

Kako se godi z inozemsko »pomočjo« sanirano deželo, kaže jasno primer Nemške Avstrije. Reducira se uradništvo, uvaža se sistem priganjstva nad delavci in uradniki, manjša se socialne rente, prepoveduje se sprejem novih kreditov. Sanacija (povzdiga) Avstrije je doživela popoln fiasko. Brez nasveta stoji »strokovnjaki« ob bolniški postelji Avstrije in mislijo pri tem le eno: kako bi se dalo iztisniti iz izstradanega ljudstva še več profita, še več davkov in obresti. Zopet, kakor že večkrat v zgodovini kapitalističnih sanacijskih akcij stoji sosedne države pripravljene za nadaljnjo razdelitev te dežele in pobijajo združitev Avstrije z Nemčijo. Na čelu temu gibanju sta naravno Čehoslovaška in Jugoslavija.

Angleški imperialisti gledajo zelo neprijazno na francoski vojni pohod v Maroku. Ta stopnja boja za obvladanje severne Afrike in Srednjega morja se bo najbrže končala s kompromisi med imperialističnimi roparji. Francija naj bi pustila angleškim zahtevam v Mali Aziji, Mosulu, Mezopotamiji in Siriji, če pusti Anglija proste roke Franciji v Maroku. Tu bo seveda prišlo do konfliktov s Turčijo. Turška republika bo imela ponovno priliko spoznati, da francosko »prijateljstvo« ni mnogo boljše kot angleško sovražstvo. Turška republika bo morala zopet skleniti prijateljsko zvezo s sovjetskimi republikami, ali se pa bo zapletla v mrežo imperialistov.

Gonja proti komunistom in celokupni opoziciji

se z vso silo nadaljuje v deželah belega terorja. Cankov mori dalje. V romunskem mestu Kišinev je bilo ustreljenih po prekem sodu 9 komunistov. Cankovovi banditi organizirajo sistematično iztrebljenje revolucionarjev tudi v inozemstvu: zadnja žrtev tega je v dunajskem gledališču umorjeni makedonski revolucionar Panica.

4 milijarde deficita v Franciji.

Novi francoski finančni minister Cailaux (Kejô) je razložil pred parlamentarnim finančnim odborom svoj načrt finančne reforme. Po njegovih izjavah znaša državni deficit 3894 milijonov frankov.

Notranji dolg Francije znaša 280 milijard frankov.

Strašne obsodbe v Bolgariji.

Vojaško sodišče v Sofiji je obsodilo: Friedmanna, Dimitrova, Grčarova, Kosovskega in Petrinija na 150 let ječe in pol milijona levov globe — kot člane ilegalnih organizacij.

Obenem so vsi ti obsojeni še na obeshenje na javnem mestu, češ da so sodelovali pri atentatu na katedralo. Poleg omenjenih so obsojeni na vešala še Zagorski, Abadžijev in Kojev. Mnogo obsojencev so vladini agenti že prej pobili. Zivi obsojenci so napravili priziv na ka-

sacijsko sodišče. Obsodba je povzročila veliko ogorčenje med bolgarskim prebivalstvom.

Friedmann pravi v prizivu med drugim sledeče:

»V tem momentu prisegam še enkrat, da nisem imel nobene zveze z atentatom v cerkvi in da obsojam ta čin. Nimam nobenega strahu. V vojni sem često gledal smrti v oči. Če pa me kljub vsemu obsodite na smrt, potem vas prosim, da me ne obesite, ampak ustrelite. Jaz hočem pasti zadet od krogel, gledajoč z odprtimi, nezavezanimi očmi v oči vaših vojakov, kajti jaz sem časten vojak, ki sem se vojskoval za svobodo svoje dežele kot borec kom. internacionale.«

Plača in delovna produktivnost v Sovjetski uniji.

Z letom 1922 je začela stalno naraščati povprečna realna delovna plača delavcev in nameščencev v Sovjetski Rusiji. Obenem pa je naraščala delovna produktivnost. Ta je napredovala še bolj kot plača.

Naslednja tabela kaže, kako so naraščale plače v poedinih mesecih l. 1924. Procenti izražajo razmerje plač l. 1924 napram predvojnim l. 1913.

	julij-sept.	okt.-decemb.
Rudarstvo	48.6 %	53.8 %
Kovinska industr.	55.5	64.6
Tekstilna	86.5	96.2
Kemična	90.8	100.9
Grafična	93	106.1
Papirna	100.3	111.5
Kožna	76.6	112.7
Živilska	124.8	143.8

Te številke nam kažejo neoporečno, da je bilo delo ruskih strokovnih organizacij kronano z uspehom: narašča produktivnost dela in hkrati z njo delavska plača. Dočim nimajo pri nas delavci niti 40 % predvojne plače, je imajo ruski delavci že v večini industrijskih panog nad 100 %. Ali ruski delavci uživajo še druge ugodnosti: o stanovanjskem vprašanju, popolno socialno zavarovanje, izobrazba itd.

Razvoj konzumov v Rusiji.

Prinašamo kratko poročilo o 5. kongresu konzumnih zadrug sovjetske unije. Hinčuk je na kongresu podal poročilo predsedstva »Centrosojuza«, glavne konzumne zadruge v Rusiji. Iz poročila razvidimo sledeče:

1. okt. l. 1923 je bilo 16.188 konzumov z 20.120 prodajalnami. 1. okt. l. 1924 je bilo 20.920 konzumov s 27.478 prodajalnami.

Promet centrosoja je znašal v poslovnem letu 1923—24 154 milijonov rubljev, v naslednjem letu 194.500.000 rubljev (zlatih). Mnogo bolj je narastel promet celokupnega sistema konzumnih zadrug. Promet pokrajinskih konzumov se je dvignil s 76 na 196 milijonov rubljev; gubernijskih in rajonskih konzumnih zadrug pa s 166 na 440 mil. R. Promet delavskih konzumov v mestih je narastel z 248 na 650 mil. R.

Še, še žive smo pometali v vlažno, črno grobno temo. Ducat lopat jih zagreba s prstjo in med padanjem prsti na nje čujemo tiho, stokajoče mrtvaško jokanje: »Stoj, še živim!..«

*

»Dežela molči. In celo matere, ki hodijo ob nedeljah na grobove svojih postreljenih, razmesarjenih in obešenih sinov, jokajo molče, brez besed, kajti nevidni, vse videč žandar jim sledi za petami.«

To je izveček iz pisma nekomunističnega študenta tovarišu na berlinski univerzi.

Septembra 1923 so ugasnile luči na vasi. Smrtna tišina je legla na bolgarska polja.

»Mati, prižgi vendar eno lučko, da se preoblečem«, prosi iz zapora pobegnivši sodrug Torov staro kmetico. »Kaj, ali si znorel?« odvrne stara, tresoč se po vsem telesu. »Takoji bodo pritekli sem. Kot jastrebi bodo prileteli.«

Mislila je na Cankovove milicionarje, ki mečejo kmete v vodnjake, ki niso pravočasno plačali davka; mislila je na milicionarje, ki pošiljujejo dekleta, pijani zažigajo hiše, zadnjega kmetovega konja proglašajo za »državno lastnino« in uganjajo grozodejstva, kot popisuje druga priča:

»Spodaj je ležala ob desnem bregu potoka mala vas in na koncu nje na drevesih so visela tri trupla: mladeniča, starega kmeta in duhovnika. Jutranji veter se je igral z valovito brado starčka in redel smehljal je ležal na obešenčevem obrazu. Na razgaljenih duhovnikovih prsilih se je svetil križ, ki je bil presekani s sabljo; kri je curljala in dve rumenkasti muhi sta se zajedli v rano.«

Ali je potem še treba govoriti, zakaj je eksplodiral peklenski stroj?

Najnižje mezde na svetu.

V »Jutru« št. 43 čitamo, da so delavske mezde, izražane v dolarjih, v različnih državah sledeče:

v Ameriki	5 dolarjev	60 cent
v Angliji	2	28
v Nemčiji	1	55
v Franciji	1	35
v Belgiji	1	16
v Italiji	0	96

»Jutro« je izpustilo navesti mezde v Jugoslaviji in pa mezde v Sloveniji. Naše kapitaliste je aram, da bi ostali svet vedel kolika je njihova požrešnost in pohlep po profitih. Nam ni dostopna statistika raznih uradov, ki zbirajo ta material, oni pa teh statistik ne objavljajo.

Vemo pa, da je povprečna dnevna mezda približno 40 Din za Jugoslavijo in 30 Din za Slovenijo in to bi v dolarjih znašalo:

v Jugoslaviji	64 centov,
v Sloveniji	50

Listnica uredništva.

Radi preoblega važnega gradiva so izostali v tej številki dopisi in par člankov. Prizadeti naj nam to oprostijo. V prihodnji številki pride vse na vrsto.

D. M. — Maribor. — Mi nismo prejeli nobenega od dopisov, za katere ste se pritožili, da jih nismo priobčili. Krivec bo torej neke druge.

K. — Velenje. — Glejte članek o strok. gibanju v rudarskih revirjih v današnji številki.

Dopisnik iz Brežic. — Vaš dopis je podpisan s »Proletarec«. Javite uredništvu svoje ime, ker sicer dopisa ne moremo priobčiti.

— V prihodnji številki priobčimo izbrano poročilo o kongresu unije sovjetskih republik.

Tiskovni sklad.

Novo mesto: Knafelc Franc 3 Din, Neimenovani 3, Blažič Anton 10, Tavčar Anton 6, Murn Franc 5, Midofer Ivan 2, Valantič Lojze 10, Pave Alojz 3, Mihelič Alojz 2, Pipan Josip 2, Mušič Lojze 10, Svojger Stanko 10, Pirnar Anton 10 D.

Pučnik Franc Zagorje 2, Zveza natakarjev v Ljubljani 75, Ker sem padel s kolesa 5, Mervik Leon Zagorje (nabiralna pola) 52.50, Jankovič Beograd 5; skupaj 215.50 Din.

Vštevši zadnjo vsoto skupaj 2224 Din.

Izdajatelj in lastnik: Konzorcij v Ljubljani. Odgovorni urednik Josip Pezdir, sedlar. Tiskarna, Josip Pavliček Kočevje.

Zakaj je eksplodiral peklenski stroj?

Pretekli teden je izšel v nemškem jeziku dnevnik Cankovovega rablja, ki je dokončal svoje strašno »delo« s — samomorom.

Ta dnevnik je izpoved bolgarskega oficirja, bivšega socialdemokrata, ki je bil koncem l. 1923 voditelj kazenske ekspedicije, ki je šla od kraja do kraja ter morila in požigala.

V dnevih, ko se trudi kapitalističen tisk, da bi dokazal vlogo »moskovske roke« pri bolgarskih dogodkih, je zelo primerno, da priobčimo tudi mi nekaj strani iz izpovedi Cankovovega rablja in s tem podamo nov dokaz, da je bila ekspedicija peklenkega stroja v sofijski katedrali izbruh obupa, ki je prevzel neusmiljeno bičane in izkoriščane množice bolgarske dežele.

Kako postopa Cankov proti kmetom?

V dnevniku beremo ukaz sofijskih oblastí, ki predpisujejo:

1. »Če zahtevajo okolščine, iztrebiti vse prebivalstvo vasi.
2. Ujetnikov ne pustite pri življenju!
3. Pri obsodbah poedincev izvršiti te s hladnim orožjem!

Časopisi pišejo, da se pobija samo komuniste. V dnevniku pa beremo, da Cankovo zverinstvo ne pozna nobenih mej več. V dnevniku beremo:

»Sedem obsojencev je zvezanih med seboj. Živ zid človeških teles.« Kateri so ti ljudje? — Dobro mi je znano, da smo tega prijeli, ko se je vračal od pogreba svojega sina, onega, ko je hodil po svojem vinogradu, tretjega smo sneli z voza sena...«

In kako so jih umorili?

»V imenu vlade smo oddali strele v hrbet in vrat; z bajoneti smo jim predrl kosti... Eden se je zvalil v grob...«

Zbirajte za tiskovni sklad lista!

